

Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 4 Dec. 2022 30. årgang

ISSN 1901-5720

Indhold

Møde på Ambassaden	3
Indtryk fra Letland	7
Letland og Ukraine	14
Letlands folketing:	16
Krigen har ikke et kvindeligt ansigt	25
Austra Skujina. Poesiens blomst!	28
Letlands faldende folketal	33
Faneoptog i København	42
Letlands National dag den 18. nov.	43
Nyheder fra LIAA og LSM	44
Bestyrelsen	52
Foreningen....	53
KALENDER for 2023	55

Nu kan du også købe vanter med dyremotiver på Christianias julemarked. De flotte traditionelle lettiske mønstre finder du på webshoppen: lettiskstrik.dk (og selvfølgelig også på Christiania som "før Corona".) Husk at du samtidig støtter damerne omkring Rite Højskole og kurserne på Højskolen.

Forsidefoto: Dita Schultz og hendes mand bærer vores fane ved Dronningens 50 års jubilæum i København

Deadline for næste nummer er 1. marts 2023

Møde på Ambassaden

**Møde med Ambassadør Inga Skujina
den 17. november 2022**

Af næstformand Holger Pyndt

Den lettiske ambassadør Inga Skujina byder velkommen

Den nye lettiske ambassadør tiltrådte i august 2022, og vanen tro blev der afholdt et efterårsmøde mellem Danmark-Letland Foreningen og ambassadøren i den lettiske ambassade. Letland har foretaget en rokode mellem ambassadørerne i Berlin og København, således at den tidligere ambassadør i Danmark Alda Vanaga nu residerer i Berlin og den tidligere

ambassadør i Berlin er kommet til København.

Der var dækket op med lækre sandwiches og drikkevarer fra ambassadens side, herunder alkoholfri lettisk birkejuice og to udgaver af den traditionelle lettiske balsam, og foreningen havde medbragt kager.

Det blev en hyggelig aften, hvor formand Kirsten Gjaldbæk desværre havde fået forfald.

Vi havde inden mødet fremsendt en række spørgsmål, som vi gerne ville have ambassadørens synspunkter på.

Parlamentsvalget den 1. oktober 2022 forløb godt med den afgående statsminister Arturs Krisjans Karins parti som vinder,

men der er endnu ikke dannet en regering. For første gang siden Letlands selvstændighed i 1991 blev det Moskva-tro parti ikke indvalgt i Seimaen (det lettiske parlament), idet det ikke opnåede 5 % af stemmerne, som er minimum for repræsentation i den 100 medlemmer store Seima.

Et af de spændende aspekter af livet i Letland er, hvorledes relationerne mellem de russiske statsborgere i Letland og letterne forløber i lyset af Ruslands overfald på Ukraine.

Ambassadøren delte i sit svar befolkningen i tre: det militære personel, forretningsfolk, og ungdommen. Den sovjetiske hær forlod Letland i 1994 og tilbage i Letland forblev mange, som havde været ansat i hæren. Disse mistede gradvis deres forholdsvis store privilegier, som de havde nyt godt af under Sovjetunionens tid, og af disse er mange forblevet skeptiske og kritiske til den nye lettiske stat.

Forretningsfolkene har draget stor fordel af Letlands medlemskab af EU, og fra deres side høres absolut ingen kritik uanset om disse er Rusland-orienterede eller pro-Letland.

Ungdommen kerer sig ikke om nationale spørgsmål, men nyder den politiske og sociale stabilitet i Letland. Og da enkelte unge mennesker med russisk statsborgerskab modtog ind-

Nogle af medlemmerne ved det fine bord

kaldelse til den russiske hær for at gå i krig i Ukraine, vendte stemningen markant til fordel for lettisk statsborgerskab! Undervisningen i skoler og på universiteter foregår på lettisk, undtagen på særlige områder, hvor man må ty til russiske materialer. Efter det russiske overfald på Ukraine, har regeringen besluttet yderligere at indskrænke mulighederne for at oprette russiske skoler og begrænse brugen af russisk i undervisningssammenhæng.

Vi havde også spurgt om, hvorvidt der i grænseområderne som fx i Daugavpils, Rezekne og Ludza har været uroligheder. Ambassadøren svarede, at regeringen i lyset af krigen i Ukraine havde besluttet at fjerne en række russiske monumenter i forskellige dele af Letland, herunder Daugavpils. Normalt ville et sådant initiativ fra den lettiske regerings side føre til store demonstrationer fra de Moskva-tro elementers side, men meget lidt skete. Dette er en illustration af, at den russiske regering gennem alle årene har støttet den politiske og sociale modstand mod det frie Letland. Nu hvor den russiske regering er presset af krigen i Ukraine, har man åbenbart ikke haft tid, energi eller penge til at støtte modstanderne af den lettiske regering.

Initiativet med at fjerne russiske mindesmærker blev mødt med stor tilfredshed i den lettiske befolkning, som gennem årene er blevet afkrævet betaling for de opførte mindesmærker!! En slags ”kulturskat”.

Vi havde også forespurgt til modtagelsen af NATO og danske tropper i Letland. Ambassadøren startede med at pointere, at 70% af den lettiske befolkning bakkede op om tilslutning til NATO i 2004, og medlemskabet af NATO er nok den mest populære beslutning siden 1991.

De danske soldater er blevet modtaget godt. Når soldaterne har fri, kan de blande sig med befolkningen, men da de er på mission, har de ikke så meget frihed. Det blev fra foreningens side pointeret, at en tredjedel af den danske hær pt. er udstationeret i Estland og Letland. Ambassadøren så dette som logisk og positivt i lyset af den politiske situation og Finlands og Sveriges kommende medlemskab af NATO.

Hun pointerede også, at støtten til Ukraine lige som Danmark

også koster Letland dyrt. Letland donerede nogle af sine mere moderne militære systemer til Ukraine forud for det russiske overfald den 24. februar 2022, og det var medvirkende til at Kiev blev reddet fra russisk besættelse og ødelæggelse. Desuden er der naturligvis kommet mange ukrainske flygtninge til Letland.

Aftenen blev indledt med en præsentationsrunde af foreningens tilstedeværende medlemmer, således at ambassadøren kunne få et indtryk af de erfaringer med samarbejde med Letland, som foreningens medlemmer ligger inde med.

Holger Pyndt takkede på foreningens vegne for det hyggelige samvær og den fine modtagelse og overrakte ambassadøren en flot buket blomster, og ambassadøren udtrykte glæde over samværet med en forhåbning om i løbet af foråret at mødes i ambassadens dejlige have til et arrangement. Afslutningsvis blev næstformand Niels Bendix Knudsen fejret med en skål og en gave i anledning af hans tilstundende 80-års fødselsdag den 18. november 2022.

Foto LN

Fødselaren Niels Bendix og Peter Fjerring i dyb samtale.

Indtryk fra Letland

af Steen Finsen

Grønne parker, reminiscenser fra 50 års sovjetindflydelse, dansk højskole og masser af æblemest

Et rejseklart hold af glade danskere mødtes den 2. oktober 2022 i Københavns lufthavn med kurs mod Riga for at deltage i 4 dages Erasmus+ studietur med fokus på grøn og social bæredygtighed i Letland. Vi modtoges af kursuslederne Lis Hazel Nielsen og Niels Bendix i Riga, hvor vi skulle være de første par døgn.

I Riga besøgte vi bl.a. den danske ambassade og mødtes med ambassadør Flemming Stender. Ambassaden var præget af en sikkerhedsopgradering med danske! sikkerhedsgodkendte håndværkere. Stender gav os en all-round orientering om situationen i Letland, det netop afholdte parlamentsvalg med uafklaret resultat og Baltikums situation i den hårdspændte europæiske krise.

Ambassadør Flemming Stender og gruppen på Den danske ambassade i Letland

Et besøg på det topmoderne Besættelsesmuseum var, trods sit dystre navn, den bedste museumsoplevelse jeg kan huske. Ingen lange kedelige montrer og "fremmedgørende" head-set. Men en logisk fremadskriden gennem historien suppleret med den rette dosis lyd, lys, tekster, installationer, billeder i en genial mixture - med et klimaks - håbet - hvor man går op på 1. sal i et kraftigere hvidt lys, og ser ind i fremtiden. Genialt, slående og optimistisk på samme tid. Et (gen)besøg værd.

Der var også en orgelkoncert med en dygtig studerende fra musikkonservatoriet i en lutheransk kirke, og møde bagefter med aktive frivillige i kirken. Spændende at høre om Letlands 4 kirkeretninger: Den lutheranske, russisk-ortodokse, tysk reformerte og den katolske, som lever side om side.

Et besøg hos en paraplyorganisation for civilsamfundsorganisationer - CIVIC Alliance Latvia - viste det interessante, at selv om vi alle er europæere med demokrati, er der store forskelle i opfattelse af hvad civilsamfundet er. Måske synes vi det er foreningsbaserede organisationer der udtrykker sig gennem folkeoplysning og kunst og kultur der er hovedsagen - men på mødet var talen mest på det sociale, træindustriens forhold og 'forest certification' etc. Det var lærerigt, men også udfordrende.

Ved alle møder var udfordringen også, at sprog, dialekter, meta-sprog inden for forskellige områder, konstant udfordrede den gensidige udveksling af informationer og erfaringer, men det var der ikke så meget at gøre ved, andet end at tale langsomt og tydeligt.

Riga var en tryk by at gå rundt i. Mange parker, mange restauranter og borgere klædt som mange steder i Danmark.

Tydeligvis en by i udvikling. Som gæst er man nok lidt ekstra følsom over for folks måde at gebærde sig på, og generalisering fra få eksempler er ikke altid retningsgivende, men kundeservice kunne nok trænge til en mere vestlig "make-over"

I en lejet minibus kørte vi videre til 3 overnatninger på Rite Højskole, der ligger syd for hovedstaden kun 2 km fra grænsen til Litauen. Denne grænse krydsede vi en dag og besøgte et stort slotslignende gods, der var ved af blive istandsat af en rig amerikaner med litauske aner, og med økologisk husdyrhold.

Gruppen ved søen på det Litauiske gods Ilzenberg

Økologisk var også den lille "kornkaffefabrik", som producerede kaffe af cikorie, gulerødder, eg og hasselnødder. Vi blev mødt allerede på parkeringspladsen af en mild sødme; en chokolade-agtig duft. Vi så forarbejdningsprocessen og blev i café-hytten budt på kunstudstilling, 'husets kornkaffe', lækkert sundt brød med mild pesto. En hyggelig oplevelse og et eksempel på at her var der en iværksætter, der havde vredet sig løs af ovenfra kommende "5-års-planer". Og efter sigende med et godt salg - også til udlandet.

Vi besøgte også et lokalt egnsmuseum med den lettiske forfatter og maler Jānis Jaunsudrabiņš der især er kendt for

I cikorie kafferisteriet "Alida" i en container, hvor tørreoven bliver vist frem af Jolanta.

børnebogen "Den hvide bog".

Den sovjetiske besættelse gennem 50 år - der stoppede for 30 år siden - er ikke rystet helt af Letland. Bl.a. ses det i de mange mindesmærker rundt omkring, og også mange huse på landet, der ikke er vedligeholdte. Omvendt bugnede alle købmændsbutikker og supermarkeder, når vi kørte gennem de små byer, med et meget stort udvalg af varer.

Her manglede ingenting - hverken i kvantitet eller kvalitet.

For perspektivets skyld er det godt at vide, at Letland er 1 1/2 gang Danmarks størrelse, næsten halvdelen af befolkningen på små 1,8 millioner bor i hovedstaden Riga, og halvdelen af hele landet er skovklædt. Det betyder en veludviklet træindustri, træforarbejdning og billig(ere) brændsel. Så når vi kørte rundt, blev vi konstant mødt af store lastbiler til trætransport.

Vi besøgte også det lokale Rådhus i Druvas, nær højskolen, hvor 4 ca. 13-årige elever bød os velkommen på engelsk med meget flot udtale. Vi så biblioteket, hvor reglen er, at man først kan låne adgang til PC når man har læst/lånt en bog. Mange unge voksne flytter til storbyen eller helt væk fra Letland, hvilket den unge bibliotekar oplevede som et tab for "sin" by med manglende lokal aktivitet. Et besøg på skolen viste en pæn skole med mange klasseværelser, stor fællessal, og udendørs plads til boldspil og rigeligt plads til de 65 elever. Smilebåndet var i brug mange gange. Vi så mange steder, hvor der blev revet blade sammen. Så lad dog bladene blive liggende, tænker man. Det skal retfærdigvis siges, at det var sæson for løvfald, men også at Letland har en arbejdsløsheds-

Oplæsning på engelsk af elever fra byen Druvas

ordning, hvor man kan få ”fulde dagpenge” når man arbejder full-time, og mindre hvis man ikke vil arbejde så meget. Måske der var arbejdsløse blandt de mange flittige out-door-ar-

bejdere.

Alt i alt besøgte vi et land, der er på udviklingsvej, men hvor vi i Danmark kun havde få års besættelse under sidste verdenskrig, så skal Letland ryste 50 år af sig, og finde sig selv. Den lettiske ambassadør i København skriver i sin farvelhilsen i sidste nummer af dette blad, inden hendes videre stationering til Tyskland, at der er sket utroligt meget de seneste årtier set fra hendes ambassadørstol.

Lidt sprogservice: Dansk og lettisk er 2 sprog der ligger langt fra hinanden. Vi var et par rejsefæller, der gjorde det til en sport at finde ord, som kunne forstås umiddelbart. Her er det overvældende resultat af vor søgen: Banani, appelsini, mandarini og trænger man til at gå på cafe, så kig efter kafejnīca. Skal man finde en vej så står der iela; med lidt god fantasi er det nok en allé, og står der bulvāris så tænk på boulevard, så farer man ikke helt vild. Således sprogligt rustet til et besøg i et spændende land. Heldigvis lander man i en airport.

Atmosfæren var god som på en dansk højskole i Danmark. Man følte sig hjemme, og Grundtvigs ånd svævede også over os ovre i Rite. Højskolen har et samarbejde med ca. 15 strikedarer, der strikker handsker og sokker med de flotteste

Boligblokke i den lille by Druvas, med 500 indbyggere

mønstre. Disse handsker sælges i Danmark til støtte for højskolen, der ikke får statsstøtte som folkehøjskolerne i Danmark. Flotte eksempler på mønstre kan ses på hjemmesiden med lettisk strik, der er nævnt på side 2 og 55.

Studierejsen blev afsluttet med middag i højskolens spisesal, hvor vi sad på de hårde velkendte højskolebænke, der nok var rigeligt komfortable til de mere solide landmandsdrøngene for over 100 år siden, der da gik på højskole når de ikke skulle hjælpe til med høsten. Der var besøg af de lettiske bestyrelsesmedlemmer i Rite Højskoles bestyrelse - og der skålede for fremtiden i både bobler og i velsmagende økologisk æblemost lavet og pasteuriseret af de store mængder æbler fra Højskolens store have.

Stor tak til Lis og Niels - både for sikker hånd på dagsprogrammet alle dage, og 28 års arbejde med drift af selve højskolen, og at inspirere letterne med udvikling-for-livet-som-merkurser med Grundtvigs tanker og inspiration.

Fotos: Susan Fazakerley

Ny bog om Letland

Her fire år efter min bog om Estland kom, har jeg netop færdiggjort en bog om Letland også ! Den er netop sendt til tryk og skulle nå at komme lige inden jul. Af flere grunde er den ikke helt så stor som min bog om Estland, men dog langt større end noget andet på dansk om Letland. Her er hvad jeg skrev til Dansk-Estisk Selskabs medlemsblad om den nye bog:

En ny dansk bog om Letland fra min hånd forventes at udkomme kort før jul. Som bogen om Estland er den egentlig to i én, hvor første del er en grundig indføring i historien og anden del er en beskrivelse af seværdigheder og historien tilknyttet dem. Men omfanget er dog noget mindre end bogen om Estland, idet anden del koncentrerer sig mest om at beskrive Riga og beskrivelserne af andre steder i landet er mere begrænsede. Bogens to dele er dermed mere ligeligt fordelt. Med et sidetal på 324 er der dog stadig masser af informationer om Estlands sydlige naboland. Middelalderens ordensstat, der blev ledet fra det nuværende Letland er mere udførligt beskrevet end i bogen om Estland. For så vidt muligt at undgå gentagelser af fællesbaltisk historie, er der lagt mere vægt på andre emner end i bogen om Estland, f.eks. bestræbelserne på at opnå international anerkendelse efter 1. Verdenskrig og opretholde den efter 2. Verdenskrig, hvor landene var besatte. Desuden er holocaust ret udførligt behandlet, som bekendt har der været væsentligt flere jøder i Letland end i Estland. P.g.a. mit eget estiske perspektiv vil man hist og her se korte sammenligninger med Estland. Bogens pris er 220 kroner plus forsendelse og den kan bestilles på forlag@panbaltica.com. Ved samtidig køb af bogen om Estland er der en samlerabat. Man kan læse forordet af Rikke Helms og nogle andre sider her, for at få et overblik over bogen: <https://www.panbaltica.com/Letlandsbog.html>

Mads Michael Hastrup Nilsson

Foreningen vil forsøge om de kan formå Mads til at komme og holde et foredrag for foreningens medlemmer i foråret 2023.

Kirsten

Letland og Ukraine

Hvad tænker denne litauiske pige, der i dag er ca. 40 år gammel?

I 1991 havde de baltiske hovedstæder barikaderet deres parlamenter, som her i Vilnius. Landenes frihed har nu været i

31 år, men tør man tro, den varer ved, efter den "brandtale" Putin holdt d. 30 september 2022?

Måske kan danskere på forskellig vis nu være med til at "barrikadere" for, at nye trusler ikke skal blive til virkelighed i de baltiske lande?

I 1990 stemte Letland overbevisende "Ja" til selvstændighed. Valgdeltagelsen var på 87% og 73% stemte for. I Riga var kun 30% letter, men 60% af indbyggerne stemte ja.

I Ukraine stemte man om en nye union af socialistiske sovjetrepublikker, med garanterede menneskerettigheder. 70%

stemte ja. Men samtidig stemte 80 % for ukrainsk selvstændighed?

Senere har Rusland slået fast, at det var den største fejltagelse i deres baltikumpolitik, ikke at stille krav om "minimumsrettigheder for de russisktalende i Letland og Estland. Men omkring 1950 fik man lavet en grænseændring ved Letlands østgrænse i Abrene området, der betød, at 1200 km² af Letland skulle høre til Rusland.

I 1992 truede det russiske gasselskab Lentrugas med at lukke for gasforsyningen til Letland, grundet manglende betalinger, og i 1993 stoppede Gasprom for forsyninger af gas.

I den forbindelse blev der spekuleret over en mulig sammenhæng med præsident Jeltsins kort forinden ret til at beskytte de russisktalende mindretal.

Det må være en fælles udfordring for foreningen Danmark-Letland og Lettisk-Dansk forening, som alle medlemmer af foreningerne må støtte op om. Så bare op på barikademe! Det vil den unge dame på billedet sikkert blive glad for.

*Fra Bjarke W. Bøtchers i foreningens jubilæumsskrift i 2002
Alle årstal fra Ulo Ignats bog Baltikum 1992.*

Mange hilsner fra Henrik
og tillykke med foreningens jubilæum i august - godt gået!

Foto og tekst Henrik Møllerup

Indkaldelse til Generalforsamling i Foreningen Danmark-Letland søndag den 23. april 2023 kl. 14.00 i KILDEN i Brøndbyøster, Nygårds plads 31. Dagsorden ifølge vedtægterne.

Nærmere oplysninger følger senere, da vi planlægger et større arrangement, hvor der først bliver afholdt generalforsamling, derefter vil Per Nielsen fortælle os om "Sangfestivalen og dens historie gennem 150 år" og vi vil afslutte med at høre Københavns lettiske kor "In Corde Meo" Se hjemmeside og næste blad for endelig dagsorden til den tid.

Letlands folketing: Saeimaen i 100 år

af **Per Nielsen**

Den 14. november fejrede letterne 100 året for dannelsen af deres folketing Saeimaen. Desværre kan de ikke fejre 100 år med et ubrudt demokratisk valgt folkestyre.

Inden vi kommer til oprettelsen af Saeimaen, er der en lang og broget historie, som det er nødvendigt at kende for at få den fulde forståelse af fejringens store betydning.

Lige siden det baltiske område blev invaderet af tyske og danske korsriddere i begyndelsen af 1200-tallet, har fortællingen om det lettiske folk været præget af skiftende fremmed overherredømme. I 1710 under den store nordiske krig blev det lettiske område erobret af Peter den Store og kom ind under det russiske imperium.

I løbet af 1800-tallet voksede letternes nationale selvbevidsthed, og tanker om selvstændighed begyndte at spire. Den mislykkede revolution i Rusland i 1905 satte for alvor gang i de politiske kræfter, der arbejdede for at Letland skulle blive en uafhængig stat. Da 1. Verdenskrig brød ud, forandrede den politiske scene sig til letternes fordel. Først skulle de dog gå gruelig meget igennem. Flere år gik frontlinjen tværs gennem landet, og befolkningstallet blev stort set halveret (fra 2.55 mio. i 1914 til 1.3 mio. i 1918). Den russiske revolution i 1917 bragte kun kaos og borgerkrig med sig. Men ud af dette anarki opstod muligheden for at Letland kunne erklære sig selvstændigt.

Den 29. november 1917, kort efter Lenin og bolsjevikernes magtovertagelse i Rusland, blev Det lettiske provisoriske nationalråd (*Latviešu pagaidu nacionālā padome*) dannet i grænsebyen Valka. Senere blev det døbt om til det lettiske Folkeråd (*Tautas Padome*). Det lykkedes at samle en stor del af de politiske fraktioner i Letland og få dem til i fællesskab arbejde

frem mod landets selvstændighed. Det lettiske folkeråd var et midlertidigt lovgivende organ, der erstattede det lettiske provisoriske nationalråd og som kun skulle fungere, indtil det blev muligt at afholde det første demokratiske valg.

På østfronten sluttede 1. Verdenskrig med Brest-Litovsk-freden, en fredsftale mellem det nye bolsjevikiske styre i Rusland og Centralmagterne (Tyskland, Østrig-Ungarn, det Osmanniske Rige (Tyrkiet) og Bulgarien), indgået den 3. marts 1918. Betingelserne var bl.a., at Rusland skulle give afkald på Finland, de baltiske provinser, Ukraine, den russiske del af Polen, det vestlige Hviderusland og dele af Kaukasusområdet. De baltiske provinser kom under tysk overherredømme.

På vestfronten sluttede 1. Verdenskrig ret præcist den 11. november 1918 klokken 11, da Tyskland endelig undertegnede en aftale om våbenhvile. Brest-Litovsk-aftalen blev ophævet ved Tysklands våbenhvileaftale med Vestmagterne.

Nu var chancen der! Den 17. november samledes Letlands Folkeråd i Nationalteateret i Riga. Om aftenen den 18. november kunne de endelig proklamere Letlands selvstændighed og

Det lettiske Nationalteater som det ser ud i dag. Foto: Per Nielsen.

danne en provisorisk regering (*Latvijas Pagaidu Valdība*). Inden mødet i nationalteateret havde Folkerådets repræsentant Siegrīds Meierovics (1887-1925) været i London og den 11. november fra det britiske udenrigsministerium fået en skriftlig de facto anerkendelse af Letlands selvstændighed.

Om aftenen den 18. november holdt Letlands første premierminister Kārlis Ulmanis (1877-1942) og Folkerådets næstformand Gustavs Zemgals (1871-1939) på vegne af Folkerådet og den provisoriske regering en tale til det lettiske folk, hvor de erklærede, at Letland nu var en uafhængig, demokratisk republik, hvis forfatning inden for den nærmeste fremtid ville blive fastlagt af den grundlovgivende forsamling, og at Folkerådet som den højeste udøvende myndighed i Letland havde dannet Letlands første provisoriske regering.

Ved denne historiske begivenhed var der kun en fotograf til stede, Vilis Rīdzenieks (1884-1962), og han tog ét foto. ”Pro-

Proklamation af den selvstændige republik Letland den 18. november 1918. Medlemmerne af Folkerådet er markeret med tal. Foto: V. Rīdzeniek. Kilde: Wikipedia.

klamation af Republikken Letland den 18. november 1918”, som fotografiet kaldes, fanger øjeblikket hvor proklamationen af den lettiske stat sker i det nuværende lettiske nationalteater. Billedet viser 38 af det lettiske folkeråds 40 medlemmer,

som fra teatrets scene erklærer Letland for en selvstændig stat. Fotografiet, som kun er 119×158 cm., er den eneste visuelle dokumentation af begivenheden.

Skæbnen ville, at der kom til at gå flere år, inden man kunne afholde det første demokratiske folketingsvalg i Letland. Der var andre stærke politiske kræfter i spil, som ikke ønskede et selvstændigt demokratisk Letland. Situationen udviklede sig, og de næste par år rasede den lettiske uafhængighedskrig. De baltertyske baroner ville forvandle området til en tysk koloni, socialisterne ville skabe en sovjetrepublik, og røde og hvide russiske hærenheder trængte ind over grænsen. På den provisoriske regerings side deltog både estiske, polske, franske og engelske tropper, og sågar et frivilligt dansk ekspeditionskorps var indblandet i kampene. Det var en meget speget affære, og fra april til juni 1919 var situationen så kritisk og den provisoriske regering så trængt, at den måtte søge tilflugt på skibet Saratov, som lå ud for havnen i Liepāja, kun beskyttet af engelske krigsskibe. I en kort periode var skibet det eneste sted i Letland, der var under den provisoriske regerings fulde kontrol, resten af landet var besat af enten tyskervenlige styrker eller den røde hær.

I månederne omkring årsskiftet 1919/1920 lykkedes det for den provisoriske regering og dens støtter at genvinde kontrollen over det lettiske område. Den 1. februar sluttede Letland en hemmelig våbenstilstandsftale med Sovjetrusland. Endelig den 11. august 1920 indgik Letlands provisoriske regering en fredsaftale med Sovjetrusland, som på sin side forpligtede sig til uden forbehold at anerkende Letlands suverænitet og selvstændighed til alle tider samt at afstå fra alle de krav og rettigheder, som det russiske zarimperium havde haft i Letland. Paradoksalt nok var Sovjetrusland den første stat, som de jure anerkendte Letlands selvstændighed.

For første gang siden 1200-tallet var letterne igen herre i eget hus. Den provisoriske regering havde udformet en provisorisk forfatning, der bl.a. indeholdt den bemærkelsesværdige nytænkning, at kvinder skulle have ligestilling i den nye lettiske stat. Endelig den 17. og 18. april 1920 kunne letterne afholde deres første frie valg. Stemmeberettigede var alle lettiske bor-

gere, der var fyldt 21 år. Det første folkevalgte lovgivende organ – den Grundlovgivende Forsamling – bestod af 152 medlemmer med Jānis Čakste (1859-1927) som præsident. Den 27. maj 1920 vedtog man officielt erklæringen om Letlands selvstændighed, hvori det hedder, at Letland er en uafhængig demokratisk republik, og at den suveræne magt ligger hos det lettiske folk.

Den nye stat havde brug for en bygning, hvor de folkevalgte kunne forsamles. Man valgte en bygning Jēkaba iela 11 i Riga, Ridderhuset, der officielt hedder Vidzemes Ridderhus (Vidzemes bruņniecības nams) fra 1863 ¹, og som havde huset det livlandske ridderskabs landdag og administration ².

Det første møde i Saeima den 7. november 1922. Kilde: Wikipedia.

---

1 Bygningen blev påbegyndt opført i 1863 og er tegnet af Robert Pflug (1832-1885), baltertysk arkitekt, og Jānis Frīdrihs Baumanis (1834-1891), den første uddannede lettiske arkitekt.

2 Dette ”ridderskab” omfattede de førende repræsentanter for den baltisk-tyske adel, der udgjorde den herskende klasse i Letland og Estland indtil den 1. Verdenskrig. I det russiske imperium blev guvernementet Livland (det nuværende nordlige Letland og en stor del af det nuværende sydlige Estland) administreret af adelen i Livland på vegne af den russiske zar.

Efter at den lettiske folkeforsamling den 18. november 1918 havde erklæret Letland for uafhængigt, havde Ridderhuset været sæde for folkeforsamlingen lige bortset fra en periode i 1919, hvor socialisterne havde taget magten i Rīga og erklæret det erobrede område for en lettisk socialistisk sovjetrepublik. Efter at den lettiske socialistiske republik var blevet elimineret i den lettiske uafhængighedskrig 1918-1920, blev bygningen sæde for den grundlovgivende forsamling, som blev valgt i 1920.

Saeima-bygningen i Riga i dag.

Den 17. oktober 1921 satte ukendte gerningsmænd ild til bygningen, og især mødesalen led stor skade ved branden. Salen blev restaureret af arkitekten Eizēns Laube (1880-1967)³ og tilpasset det nye folketings behov. Det sidste møde i den grundlovgivende forsamling fandt sted i den nyrestaurerede bygning den 3. november 1922. I begyndelsen af 1870'erne var en statue af Wolter von Plet-

---

³ Før 1. verdenskrig var Laube en af pionererne i Rigas Jugendstil-bevægelse.

tenberg⁴ blevet placeret i en niche på bygningens facade. Under restaureringen af bygningen i 1922 blev skulpturen af stormesteren erstattet med Rihards Maurs⁵ statue af Bjørnedræberen⁶ (Lāčplēsis), helten fra det lettiske nationalepos af samme navn.

Det første valg til den folkevalgte forsamling Saeima blev afholdt den 7. og 8. oktober 1922.

For hundrede år siden, den 7. november 1922, kl. 12:00, var republikken Letlands Saeima, der består af 100 folkevalgte medlemmer, samlet for første gang. Ved dette møde trådte Letlands nye forfatning (*Satversme*) i kraft.

Den første periode med folkevalgte regeringer i Letland sluttede brat den 15. maj 1934 med Kārlis Ulmanis' statskup. Saeimaen blev opløst, og bygningen blev brugt til hans styre. Kārlis Ulmanis regerede Letland autoritært, først som statsminister og fra 1936 som præsident.

Ulmanis blev afsat i 1940 i forbindelse med den sovjetiske besættelse af de baltiske lande og Saeima-bygningen blev hovedsæde for Den Lettiske Socialistiske Sovjetrepublikks forsamling under den første sovjetiske besættelse af Letland fra

---

4 Wolter von Plettenberg var stormester (Landmeister) for den Livlandske Orden fra 1494 til 1535. Statuen var udført af den danske billedhugger David Jensen (1816-1902) efter skitser udført af den baltertyske kunstner Johann Adolf Timm (1825-1899).

5 Rihards Maurs (1888-1966), lettisk skulptør, der har ydet et varigt bidrag til den lettiske billedhuggerkunst.

6 Bjørnedræber-skulpturen blev på brutal vis ødelagt i begyndelsen af 1950'erne og nichen stod tom. Siden 2007 kan Lāčplēsis-skulpturen igen ses på facaden af Saeima-bygningen. Den nye statue er udført af Edvīns Krūmiņš ud fra fotografier af Rihards Maurs' værk.

1940 til 1941. Under 2. Verdenskrig i perioden med Nazitysklands besættelse fra 1941 til 1944 husede Saeima-bygningen SS (Schutzstaffel) og politihovedkvarteret for de østlige territorier i det tyske Reichskommissariat Ostland⁷. Da det

Saeimaens mødesal. Foto: Ernests Dinka. Kilde: Wikipedia.

socialistiske styre efter krigen blev genindført i Letland, blev Saeima-bygningen igen hovedsæde for Den Lettiske Socialistiske Sovjetrepublikks forsamling, og det fortsatte i næsten et halvt århundrede.

Da Letland for anden gang erklærede sig uafhængigt den 4. maj 1990, blev Saeima-bygningen brugt som sæde for det midlertidige folketing, der fungerede indtil den nye forfatning trådte i kraft, og man fik valgt et nyt folketing. Det første valg til Saeimaen efter Letlands genvundne uafhængighed blev afholdt den 5. og 6. juni 1993; siden da har bygningen igen

7 I den periode blev den indvendige udsmykning af mødelokalerne ødelagt, mens de fleste bøger, brugskunstgenstande og malerier, som var blevet bevaret fra det liviske ridderskabs tid og Republikken Letlands uafhængighedsperiode, blev transporteret til Tyskland. I efterkrigstiden, da det øverste råd for den lettiske SSR genindtog bygningen gik flere genstande af kulturhistorisk betydning tabt.

været hovedsæde for det lettiske folketing Saeimaen. Saeimaen er som nævnt et folkevalgt organ med 100 medlemmer, der vælges for fire år ad gangen. Der er fem valgkredse i Letland, Kurzeme (12 repræsentanter), Latgale (14), Rīga (35), Vidzeme (25) og Zemgale (14). I dag har alle lettiske statsborgere over 18 år stemmeret. Men kandidater, der stiller op til valg til Saeimaen, skal være fyldt 21 år, og må ikke tidligere have været ansat i USSR, lettiske SSR eller dertil tilknyttede organisationer, må ikke være dømt for en kriminel handling eller anset for at have nedsat mental kapacitet.

Men hvorfor hedder det lettiske folketing egentlig Saeima? Jo, i 1800-tallet, da den lettiske nationalbevidsthed begyndte at vågne, hævdede et markant medlem af den lettisk nationalistisk gruppe Ungletterne (*Jaunlatvieši*), den lettisk filolog Juris Alunāns (1832-1864), at "Saeima" var et rent lettisk ord, som han selv havde konstrueret og det betyder "*Lad os alle forsamles*".

Apsveicu Satversmes un Saeimas simtgadē!

Kilder:

<https://www.saeima.lv/en/>

Agnis Baldonis: *Lettlands och det lettiske folkets historia*. Stockholm 1990.

Daina Bleiere, Ilgvars Butulis, Inesis Feldmanis, Aivars Stranga, Antonijs Zunda: *History of Latvia*. Rīga 2014.

Vilis Inde: *Latvia. The sun rises over a Nation. A brief history*. Columbia 2021

Fotos Per Nielsen

Krigen har ikke et kvindeligt ansigt

Af Holger Pyndt, næstformand

Forsamlingen lytter til foredraget

Ovenstående var overskriften, da næsten 30 medlemmer af Danmark-Letland Foreningen og Dansk-Estisk Selskab mødtes den 12. september i Copenhagen Business Academy. Dette var det andet fælles arrangement mellem de to foreninger, hvor det første omhandlede krigen i Ukraine.

I sin velkomst ønskede Holger Pyndt, at der kunne arrangeres flere fælles arrangementer mellem foreningerne.

Kamilla Ane Petersen havde skrevet speciale om den hviderussiske forfatter Svetlana Aleksijevitjs bog med samme navn, som denne fik Nobelprisen for i 2015.

Svetlana Aleksijevitj er i dag bosiddende i Berlin, da det repressive styre i Belarus under Alekandr Lukasjenko ikke længere kan tolerere hendes samfundskritiske værker. Kamilla kunne i tillæg oplyse, at styret nu er begyndt at fjerne

Svetlana Aleksijevitjs bøger fra bibliotekerne i Belarus! Svetlana Aleksijevitj har skrevet en længere række bøger. Ud over den tidligere nævnte er der kommet "Second Hand Tid" med interviews med almindelige russere om hvordan de forholdt sig til Sovjetunionens opløsning i 1990'erne, "Zink Drengene" om Afghanistan krigen, og "Bøn fra Chernobyl" med fortællinger om folk i og omkring atomkraftværket. De indgår i en cyklus Svetlana Aleksijevitj kalder "Historien om det røde menneske" eller "Stemmer fra utopiens land". Alle bøger er anbefalingsværdige.

Det specielle ved Camillas speciale var, at hun i dette fokuserede på de følelser, som de kvinder oplevede der deltog under anden verdenskrig i den røde hær. Følelser er et nyt historisk forskningsområde, og Svetlana Aleksijevitjs bog fremstiller netop mange følelser, idet bogen primært består af interviews med kvinder der deltog i krigen.

Svetlana Aleksijevitj skriver indledningsvist: "Den kvindelige krig har sine egne farver, sine egne lugte, sin egen belysning og sit eget følelsesrum. Sine egne ord. Her er der ikke helte og fantastiske heltegerninger, her er bare mennesker som er optagede af umenneskelige, menneskelige gøremål". Og hun spørger: "Hvorfor har de kvinder, som har kæmpet for og indtaget deres plads i en tidligere rent mandsdomineret verden, ikke kæmpet for deres historie? For deres egne ord og deres egne følelser. De stolede ikke nok på sig selv. Det er en hel verden, der har været lukket for os. Deres krig forblev ukendt..."

Der deltog omkring 800.000 kvinder i Sovjetunionens hær i anden verdenskrig, hvoraf omkring 500.000 var aktive ved fronten. Nogle blev uddannet som piloter – og 3 regimenter bestod alene af kvinder – nogle blev uddannet som snigskytter, mens andre tog sig af forsyningsopgaver og trafikregulering. Og så var der naturligvis mange kvinder, som fungerede som sygeplejersker.

Camilla gav en introduktion til det nye forskningsfelt om følelser, der adskiller sig meget fra den traditionelle forskning baseret på intellektet.

I relation til de russiske kvinder i krig var de mest domineren-

de følelser: skam, frygt, lykke og ensomhed.

Skam over nogle kvindelige uhensigtsmæssigheder under kamp, som fx at have menses under march uden at kunne bruge bind, skam over udseendet og have lyst til flugt, skam over at have levet så tæt sammen med så mange mænd
Frygt for at dø, for at slå andre ihjel, at få kroppen sprængt i stykker og blive et grimt syn som død

Lykke over små sejre og den endelige sejr, lykke at kunne komme til frisør for første gang i årevis

Ensomhed ved at være få kvinder og mange mænd, vanskeligheder ved at vende tilbage fra fronten som på sæt og vis er både storslået og bestialsk - det følte som at komme tilbage fra en fremmed planet til folk, som var uden forståelse for slagmarkens vilkår

Bogen var længe under udarbejdelse. I Sovjetunionen skulle alle bøger gennem censuren, som ikke så mildt på beskrivelserne af kvinder i krig. Som Svetlana Aleksijevitj citerer en censor: "Hvem vil have lyst til at gå i krig efter at have læst en sådan bog? De nedgør kvinden med Deres primitive naturalisme. Den kvindelige helt. De detroniserer hende. Gør hende til en almindelig kvinde. Et hundyr. Men de her kvinder er jo hellige".

Den naturalistiske beskrivelse var i modstrid med ideen om det sovjetiske menneske, som nærmest pr. definition – og specielt i krig – var heltemodigt.

Hun måtte vente på at Gorbachov blev generalsekretær i 1985 og satte gang i omvæltningerne med Perestrojka og Glasnost. Bogen blev så til gengæld trykt i et oplag på 2 millioner!

Med et sideblik på den russiske angrebskrig i Ukraine og den seneste delvise mobilisering af 300.000 soldater, kan man se, at der i dag ikke er noget heltemodigt over russiske soldater, snarere den rå brutalitet. Ikke noget at sige til at de unge mænd ikke er tiltrukket af – måske – at blive slagte ofre i en for dem ganske meningsløs krig.

Austra Skujina. Poesiens blomst!

Af Olav Ernstsén

Blomsten har et kort liv, men så længe den blomstrer, skaber den beundring og glæde. Det samme kan siges om Austra Skujina. Hendes liv var kort, men hun blomstrede i den tid hun levede, så Austra er poesiens blomst. Mindet om Austra lever, og hun vil altid have sine beundrere.

For 113 år siden, i 1909, blev der født en pige i et skovfogedhjem i det tidligere Vidrizu Pagasts, nu Seja i Kraukli regionen omkring 60 kilometer fra Riga. Austra var datter af skovfoged Gustavs Skujins og hustru Emma Kristine. Austra var den yngste i en børneflokk på syv.

I familien Skujins voksede to søstre op, som begge blev digtere. Allerede i barndommen var Austra meget videbegærlig og interesseret i ting, som andre børn ikke kendte noget til. Austra forstod at glæde sig over

naturens herligheder.

Søsteren Milda fortalte engang, at Austra følte sig lykkelig ved at være alene i naturen, og Milda fortæller også, at familiens hjem havde forståelse for naturens skønhed, og det har også været med til at motivere Austra fra barndommen.

I et brev til Milda skriver Austra, da hun var tolv år gammel: ”Jeg gik så ud, og jorden var smukt dækket af hvide og blå anemoner, og mit hjerte blev fyldt med sød musik, og snart springer birketræernes blade ud, ja og luften skælver af lyde og dufte, og snart flyver gøgene hertil, og så lyder der stemmer dagen lang”.

Austra dimitterede fra Pabash Grundskole, senere flyttede hun til Riga for at studere. Her studerede hun på Rigas Gymnasium

nr.2 og nr.4, og her var det ikke let for den unge Austra at få en ungdomsuddannelse.

Et år efter at Austrapåbegyndte studierne, dør hendes far uventet. Faderen havde indtil sin død betalt for at Austra kunne studere. Efter faderens død begyndte søstrene at hjælpe hende økonomisk, men deres indtjening var i længden for lille til at kunne forsørge Austra. For at kunne betale gælden for skolepengene, fik Austra som 16-åriget job på et reklamekontor. For at kunne kombinere arbejde og studier måtte Austra skifte uddannelsesinstitution, og hun kom så ind på kulturbeskyttelsesforeningens aftenskole.

Man skulle også betale for at studere på aftenskole, og snart stod Austra over for spørgsmålet om hendes uddannelse på grund af den økonomiske gæld. Men da hun udviste flid, fik hun lov til at afslutte studierne helt gratis.

Efter at være blevet dimitteret fra gymnasiet, kom hun i 1929 ind på Det Naturvidenskabelige Fakultet på Letlands Universitet. Under sine studier på universitetet og ind til sin død i 1932 arbejdede hun som maskinskriverske på Letlands Landbrugsministerium.

Vel for at tjene en ekstra skilling arbejdede hun også som fotomodel, hvilket hun ikke skammede sig over, og som Austra sagde: "Et træ kaster løvet af sig om efteråret". Vel, verden omkring den unge Austra viste sig barsk, og hun følte sig ladet alene.

Det var den unge model Felikss, som fotograferede Austra på Rundale Slot. Austra var 16 år gammel, da hun første gang mødte Felikss til midsommerfest i Vidrizu Skov, og historien fortæller, at de derefter mødtes af og til.

Austras politiske ståsted fik hende til at melde sig ind i Socialdemokratiet, som var meget venstreorienteret, og Austra blev kendt for sine socialistiske meninger.

Austra elskede bylivet, og Riga var det sted, hvor hendes smukke poesi begyndte at blomstre, og i 1926 blev hendes første digt Sapni, drømme, publiceret i avisen Sozialdemokrats. Folk, der kendte Austra beskriver hende, allerede fra

teenageårene som en god samtalepartner med et meget skarpt vid og en særlig form for humor. Hun var udstyret med en hjerne som nærmest fungerede som en computer.

I 1930 mødte Austra, som 21-årig, Valdis Greivish, som var meget ældre end hende, og som var gift. Forholdet til Greivish bragte ikke noget godt med sig.

Det er meget muligt, at Austra flygtede fra familiens forbandelse, ja broderens selvmord i 1929 må selvsagt have ramt familien Skujins hårdt, og det må have været et kæmpe tab for Austra, da broderen Aris og Austra havde mange ligheder. Aris var løjtnant i den lettiske hær. Aris sagde farvel til denne verden ved at drikke gift.

Søsteren Herta blev et kendt navn i Letland, da hun blev gift med chefen for Letlands grænseværn; en søn af Letlands daværende ministerpræsident Valdemars Zamuels.

Austra havde også en søster som blev digter, nemlig Ruta Skujina, som blev født i 1907 og døde i 1964. Ruta Skujina skrev en roman med titlen *Zvaigznu Berni*. "Stjernebørn". Hovedtemaet omhandler søsteren Austra. Ruta Skujinas digtsamling "Viss elpo zem saules", Alt ånder under solen, er også værd at fremhæve.

I Austras liv kom poesien, vinen og det politiske til at være de bærende kræfter, dertil drømmene og brugen af narkotiske stoffer. Som Austra sagde: Vinen funkler i glasset som røde ar.

Lige som sin mor arbejdede Austra fra tidlig morgen til langt ud på natten og gik først til ro, når søvnen meldte sig.

Austra Skujina vil altid have mange beundrere, ja hun var en ener, en skat for den lettiske litteratur. Ja, det er næsten uforståeligt, at denne unge kvinde i sit kaotiske liv nåede at skrive næsten 140 digte og andet læseværdigt stof. Ja, som forfatteren og bibliotekaren Maija Krekle, som har skrevet 6 romaner og digtsamlinger, har sagt: Jeg har elsket Austra siden jeg var 14 år, og ja, Austras poesi findes ikke mage til. Lad mig fremhæve Austras smukke skønne digt, som siger mig alt, nemlig digtet: "Mans draugs ir tas, kas ne-

prot dzivot ” Min ven er den, som ikke forstår at leve. Ja, for mig er det en gåde, at denne unge pige med de smukke øjne begik selvmord, ja gid det ville lykkes mig at løse denne gåde.” Ja, hvorfor begik Austra selvmord?

Den lettisk amerikanske professor Inta Ezergailis, der var født i Riga i 1932, og som døde 2005, rejste i 1992 til Riga for at læse Austra Skujinas breve: ”Jeg blev klar over, at hun var medlem af Socialdemokratiet, og at hun skrev nogle revolutionære digte og kærlighedsdigte. Ud fra gennemlæsningen af brevene kan jeg slutte, at Austra var en ambitiøs idealistisk ung kvinde, hvis lige ikke findes. Jeg blev meget betaget af Austra, og derfor har jeg skrevet: Two songs. The poetry of Austra Skujina.”

Austra, der i sit alt for korte liv, blev betegnet som Letlands sorgfulde digter, har ikke kun skrevet digte, men også sange, hvis tekster komponisten Raimonds Pauls benytter, blandt andet i ”Ielu dziesmas ”- Gadernes sange og i den særdeles smukke ”Meitenei Kafejni”, Til pigen i cafeen. Ja, Austra er stadig aktuel, og letterne kan være stolte over, at Austra har efterladt sig en litterær guldgrube.

Denne, kan man sige ungdomsoprørets fortæller, pigen med de smukke øjne, hendes liv blev kort, og den 5. september

valgte Austra at begå selvmord ved kaste sig ud i Daugava ved AB dæmningen. Skuffelser i kærlighed og venskab kan jo være medvirkende til, at Austra valgte denne løsning. Austra ligger begravet på Mezu Kapseta - Skovkirkegården - i Riga ved siden af broderen Aris.

”Austra”, rummer et stort udvalg af Austras

digte, de er grupperet i fire dele. Udvalget af Skujinas digte omfatter de fleste af hendes fine digte. Det er tydeligt at se, hvor tæt Austras egne oplevelser og følelser er genspejlet i digtene. Austra Skujinas Dzejas er udgivet af forlaget Zvaigzne.

Som tidligere nævnt blev Austras "Sapni" udgivet i 1926. Senere fulgte bogen "Krit mana pavasari sarma" - Fald i mit forårs rimfrost, som er udgivet både i 1960 og i 1978.

Senere følger "Mans draugs ir tas, kas neprot dzivot". Min ven er den, som ikke forstår af leve, udgivet i 1995.

"Es neprot glastit" - Jeg kan ikke kærtegne, består af en større samling ikke publiceret poesi og prosa.

I 2009 følger "Dziesmas lietaina vakara", - Sange på en regnvejrsaften. Austras poesi og Raimonds Pauls komponerede sange.

"Glædelig jul" og godt nytår til bestyrelsen for Foreningen Danmark-Letland og til de ansatte ved Den lettiske Ambassade.

Olav Ernstsens.

Meitenei Kafejnica

Pigen i cafeen
Af Austra Skujina

I aften har I triste øjne -
sorgen oser i den blålige røg.
Mon den sidste blomstergren
er brækket i den snoede busk.

Læberne åbner et stikkende smil
til jer denne aften.
Dyb som døden knækker livets
tørre gren.

Solveigs grammofon jamrer,
øje forlænger sorgen.

Læberne stikker et stivnet smil
langt frygteligere end
havets storme.

I aften har I triste øjne
mere trist end røgen.
Den sidste blomstergren
vil knække i drømmenes busk.

Letlands faldende folketal

af Per Nielsen

På den sjette dag skabte Gud mennesket. I første omgang var der kun Adam og Eva, men Gud sagde til dem: ”*Bliv frugtbar og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den ...*”. De ord har vi i sandhed taget til os. I november 2022 rundede vores art *Homo sapiens sapiens* otte milliarder individer. Det går stærkt, for det er ikke længere tilbage end i år 2010, at vi rundede de syv milliarder på kloden.

I Danmark er vi godt med. Siden 1981 er befolkningstallet i her i landet kun gået opad. Vi er blevet mere end 700.000 flere danskere i løbet af de seneste 40 år. Ifølge Danmarks Statistik forventes antallet af danskere at runde de 6 mio. i løbet af 2028.

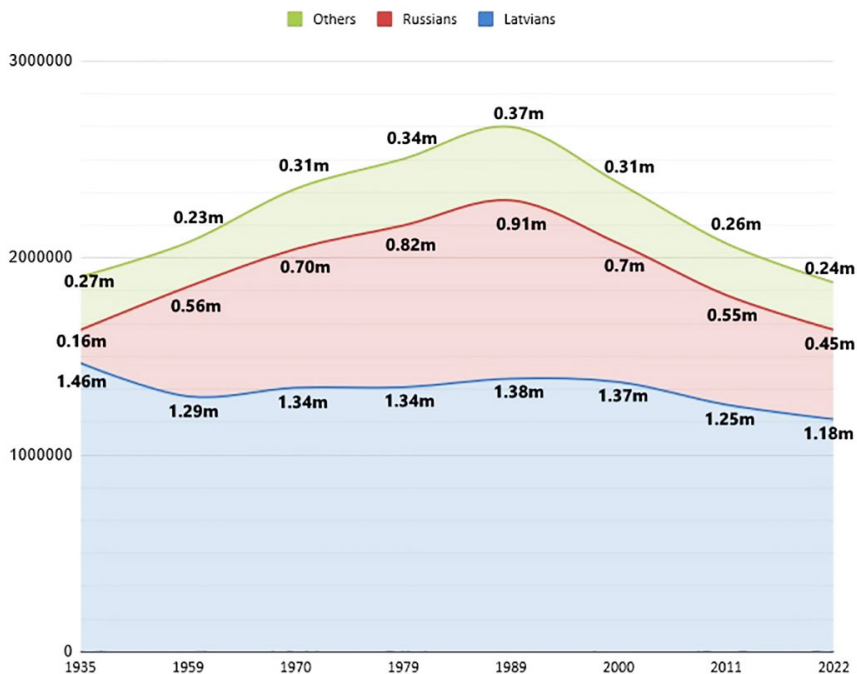
Desværre går det den forkerte vej i Letland. Da jeg besøgte Letland første gang i 1978, var det officielle befolkningstal 2,5 millioner. I de sovjetiske pamfletter, som jeg havde med mig hjem, undlod man klogeligt at angive den procentvise fordeling for de forskellige befolkningsgrupper, men nævnte kun at Letland var befolket af letter, russere, hviderussere, polakker, litauere og jøder. Slår man efter i de statistiske tabeller, som nu er frit tilgængelige, var fordelingen i befolkningsgrupper på det tidspunkt 52% letter og 34% russere, mens de øvrige nævnte folkegrupper var forholdsvis beskedne f.eks. var jøderne blot 0,9%.

I 1935, under Letlands første selvstændighedsperiode, var den procentvise andel af russere i Letland helt nede på 10,6%. Men i 1950'erne, mens Letland var en ung socialistisk republik og man fra højeste sted i Kreml havde besluttet at industrialisere landet, tog indvandringen af russere for alvor fart, f.eks. i 1959 var andelen af russere 26,6%, og i 1982 var den steget til 34%.

Helt galt var det omkring 1990, hvor indbyggertallet i hovedstaden Rīga langsomt, men sikkert nærmede sig en million. Det gjorde letterne nervøse, fordi i Sovjetunionen var det kulturelle at en hovedstad med en million indbyggere skulle have en metro – og bygning af en metro ville betyde tilstrømning af

Population of Latvia

Udviklingen i befolkningstallet i Letland 1935-2022.

fremmed arbejdskraft fra de andre sovjetrepublikker. De etniske letter ville blive endnu mere trængte. Så galt gik det heldigvis ikke, et statskup i Moskva den 19. august 1991 kom på tværs. Sovjetunionen brød sammen, og Letland erklærede sig selvstændigt for anden gang i historisk tid, og siden årtusindskiftet er andelen af russere i Letland stille og roligt dalet, i 2018 var andelen af russere i landet nede på 26,2%.

Men det betød ikke at problemerne med Letlands befolkningstal stoppede her. Siden Letland blev optaget i EU i 2004, er næsten hver femte indbygger emigreret pga. de svære økonomiske kår og den høje arbejdsløshed i landet. Letland er et af de lande i verden, hvor befolkningstallet falder hurtigst. Efter finanskrisen i 2008 er Letlands økonomi dog blevet rettet op

igen. I 2010 var arbejdsløsheden på over 20%, men i dag er ledigheden bragt ned på omkring 6%, hvilket dels skyldes at der stadig er en betydelig udvandring, dels at landet har fået en bedre økonomi.

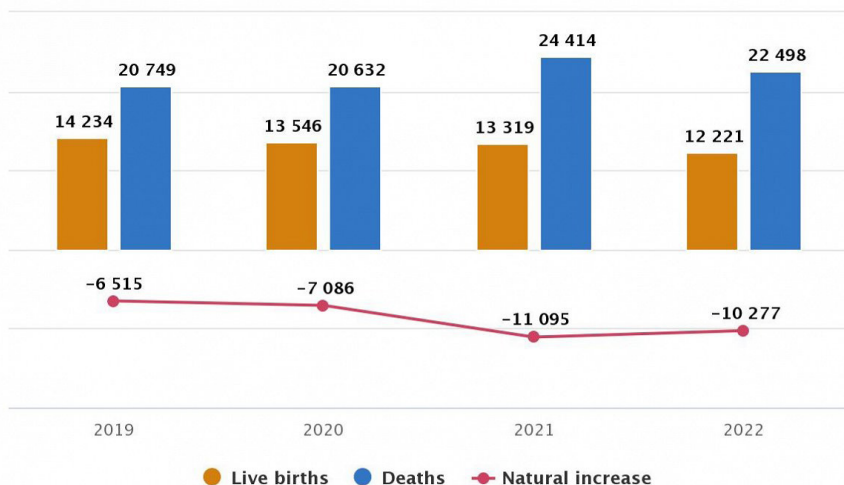
Ganske vist er antallet af indbyggere i Letland faldet gennem de seneste ti år, men den gode nyhed er, at andelen af etniske letter er steget. I 2011 udgjorde letterne 60,5% af den samlede befolkning i Letland, mens tallet i begyndelsen af 2022 var 63%. Ser man på antallet af etniske letter over tid, har denne andel af befolkningen ligget nogenlunde stabilt gennem et par årtier.

1935: 75,5%
1959: 62%
1970: 56,8%
1979: 53,7%
1989: 52%
2000: 57,7%
2011: 62,1%
2018: 62,2%

Ifølge Letlands Centrale Statistiske Bureau varierer den etniske sammensætning af befolkningen væsentligt mellem regioner og byer. I begyndelsen af 2022 tegnede de etnisk lettiske indbyggere i Rīga, Daugavpils og Rēzekne sig for mindre end halvdelen af den samlede befolkning i de nævnte byer. Den mindste andel af etniske letter blandt indbyggerne finder man i Daugavpils, hvor de kun udgør 20,9%. Den største andel er i Valmiera med 85,4%. I regionerne findes den største andel af etniske letter i Vidzeme - 87,9%, og den mindste i Latgale - 46,5%. Andelen af russere i Letland i begyndelsen af 2022 var 24,2%, hviderussere 3,1%, ukrainere 2,2%, polakker 1,9% og litauerne 1,1%.

Foreløbige data offentliggjort af Letlands Centrale Statistiske Bureau den 11. november 2022 viser, at befolkningstallet i Letland desværre fortsætter med at falde. I løbet af de første ni måneder af 2022 blev der registreret 22.498 dødsfald, hvilket er 1.916 dødsfald eller 7,8% færre end i de ni måneder året før. Fødselsraten er stadig faldende. I løbet af de første ni måneder blev der registreret 12.221 fødsler, det er 8,2% færre end det antal, der blev registreret i den tilsvarende periode i

Key vital statistics recorded in nine months of 2019-2022

Letlands fødsels- og døds-rater 2019-2022.

2021. Fra februar er der desuden registreret det mindste månedlige fødselstal i et århundrede i otte på hinanden følgende måneder. Sammenlignet med sidste år er dødeligheden fortsat høj og næsten det dobbelte af fødselstallet.

I de første ni måneder af 2022 faldt befolkningstallet i Letland med mere end 10 tusinde mennesker, oplyser Letlands Centrale Statistiske Bureau. Det reelle fald er delvist sløret af det store antal flygtninge, som er ankommet fra Ukraine i løbet af året. Den 1. oktober 2022 var det anslåede antal indbyggere i Letland 1.895.400, hvilket faktisk er 19.600 flere end den 1. januar 2022.

”Befolkningsstigning observeres på baggrund af registreret immigration, og ukrainske flygtninge regnes som indbyggere i Letland. Dette er en almindelig praksis i alle EU-lande, der tager imod flygtninge fra Ukraine. Den 1. oktober 2022 havde 36,6 tusinde ukrainske borgere forladt deres land pga. krigen og registreret deres bopæl i Letland,” skriver Letlands Centrale Statistiske Bureau. Til sammenligning bør det nævnes, at siden starten på krigen i Ukraine i februar i år er i alt 23.135 indrejste ukrainere blevet bopælsregistreret i Danmark. Gennemsnitslevealderen for en lette er 75 år. Nye data af-

fentliggjort af Eurostat viser desuden, at mænd i de baltiske lande, herunder Letland, er blandt de mest tilbøjelige til at dø som følge af ulykker, f.eks. drukning og overfald.

Når det kommer til utilsigtet drukning, er døds-raten for mænd og kvinder i Letland 3,5 gange højere end gennemsnittet i EU-landene. I gennemsnit drukner 136 mennesker i Letland hvert år. Cirka hver niende er et barn eller en ung i alderen 5 til 24 år.

Lettiske mænd har en kedelig rekord med de højeste døds-rater registreret i EU-landene i kategorien ”andre ulykker” (29,7 pr. 100.000) og i dødsfald som følge af overfald (6,0 pr. 100.000). Vanvidskørsel, alkoholisme og ulykker på arbejdspladsen er hovedårsagen til, at livet er farligt for de lettiske mænd.

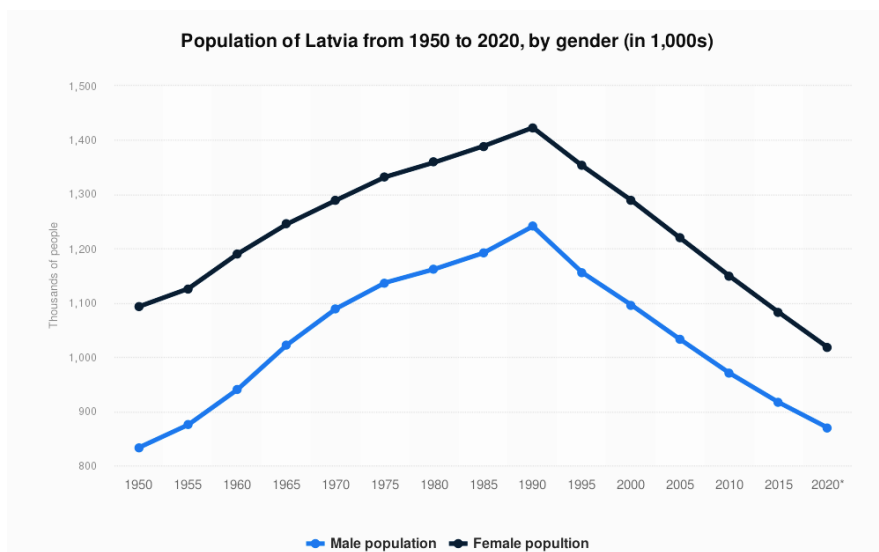
Vold mod kvinder er ligeledes et alvorligt problem i Letland. Lettiske kvinder har den næsthøjeste døds-rate i EU som følge af overfald (1,1 pr. 100.000) kun overgået af Cyperns tal på 1,7 pr. 100.000.

Men lettiske kvinder lever i gennemsnit 11 år længere end lettiske mænd, hvilket er den største forskel i forventet levetid mellem kønnene i EU. Den generelt høje dødelighed blandt lettiske mænd medvirker til, at der er i dag 8% flere kvinder end mænd i Letland.

Allerede før Anden Verdenskrig var antallet af kvinder begyndt at være højere end antallet af mænd, men krigen gjorde sit til at denne forskel i befolkning hurtigt blev markant. Under Anden Verdenskrig mistede Letland cirka 12,5% af sin samlede befolkning. Faktisk har der siden 1950 der været en relativt stor forskel i antallet af mænd og kvinder i Letland. Antallet af kvinder oversteg antallet af mænd med over 260 tusind i 1950. Forholdet mellem mænd og kvinder i Letland har dog ændret sig fra 76,25 mænd pr. 100 kvinder i 1950 til 85,49 mænd pr. 100 kvinder i 2020.

Ifølge Verdensbankens *Women, Business and the Law-indeks* er Letland er blandt de ti førende lande i verden, når det kommer til fuld ligestilling mellem kønnene på arbejdspladsen. Men her ser man først og fremmest på, hvor mange af begge køn, der er på arbejdsmarkedet. Det seneste ligestillingsin-

Udviklingen i forholdet mellem antallet af mænd og kvinder i Letland 1950-2022. (den nederste kurve er mænd)

deks udgivet af European Institute for Gender Equality (EIGE – et EU-agentur), ser mere nuanceret på sagen, og her klarer Letland sig ikke særlig godt på ligestillingsfronten. Den tendens gælder i øvrigt for alle EU-landene.

Statistikernes tal taler deres tydelige sprog. I en moderne samfundsøkonomi betyder en negativ udvikling i befolkningstallet en mindre arbejdsstyrke, mangel på faglærte arbejdere, et øget antal ældre med heraf følgende pres på pensioner, sundhedspleje og sociale ydelser. Den lettiske regering arbejder på at få fødselsraten op ved at gøre livet nemmere for børnefamilier. Der er planer om at øge statsstøtten til børnepasning og reformere pensionerne, så mødre, der vælger selv at passe deres børn, ikke ender med at få mindre i pension senere i livet.

I 2018 blev der desuden introduceret nye tiltag for at tilskynde de 300.000 letter, som bor i udlandet, til at vende tilbage til Letland. De får nu tilbudt rådgivning om virksomhedsflytning, job, bolig, børnepasning, skoler og kan sågar få økonomisk tilskud. I 2021 benyttede knap 7.000 letter sig af denne mulighed for at vende tilbage til fædrelandet.

Siden 1991 er befolkningstallet i Letland faldet med omkring 30 % - fra 2.650.000 til 1.875.757 (pr. 1. januar 2022). Statistikere i FN anslår, at i år 2050 vil den lettiske befolkning være reduceret yderligere – til omkring 1,5 millioner indbyggere, hvis ikke det lykkes at vende udviklingen. Letland har brug for at få standset den uheldige tendens ved unge mænd og kvinders økonomiske migration og få vendt de uheldige kurver i fødsels- og dødsraterne. Ellers ender letterne på den triste liste over oprindelige folk, der er på vej til at forsvinde.

En forladt boligblok nær Rite højskole i Letland. Foto Per Nielsen

Kilder:

Danmarks Statistik: <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/befolkning/befolkningstal>

Demographics of Latvia: https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Latvia

The Central Statistical Bureau of Latvia: <https://stat.gov.lv/lv>

Graph of ethnic population of Latvia from 1935-2022: https://data.stat.gov.lv/pxweb/en/OSP_PUB/START_POP_IR_IRE/IRE010/

Eurostat Statistics Explained:

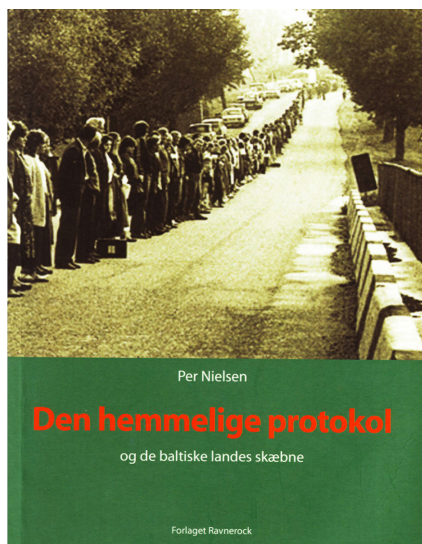
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Accidents_and_injuries_statistics

Verdensbankens Women, Business and the Law-indeks: <https://wbl.worldbank.org/en/wbl>

Gender Equality Index, udgivet af European Institute for Gender Equality (EIGE): <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022>

IGEN PÅ BOGMARKEDET

I en periode har to af Per Nielsens bøger om Letland været udsolgt fra forlaget; men nu kan de købes igen.

Den ene, er hans bog om den hemmelige protokol og de baltiske landes skæbne. Bogen fik i en anmeldelse i Jyllandsposten følgende ord med på vejen af historikeren Bent Jensen, da den udkom første gang i 2010: ”Det er en virkelig saglig, sober og grundig gennemgang af de baltiske nationers indlemmelse i Sovjetunionen i 1940, efter at Sovjetunionen og Nazityskland året før havde underskrevet en hemmelig protokol, der delte Østeuropa mellem de to totalitære banditstater.

Konsekvenserne af den sovjetisk-tyske pagt var forfærdelige for de tre små baltiske nationer, som nu blev indlemmet i Sovjetunionen under foregivende af, at der var tale om en frivillig tilslutning med overvældende støtte af Estlands, Letlands og Litauens befolkninger.

Arrestationer, beslaglæggelser af ejendom, henrettelser af folkefjender og tvangsdeportationer af socialt skadelige elementer plus masseindvandring af russisktalende fra Sovjetunionen blev den nye virkelighed. Et stort antal baltere flygtede for at søge lykken i de vestlige demokratier.

Men trods national åreladning og fremmed indvandring bevarede de tre små nationer deres identitet og kunne efter den virkeliggjorte socialismes sammenbrud for 20 år siden tage fat på genopbygningen af deres nationer. Et kort afsnit i denne glimrende lille bog fortæller om, hvor svært det officielle Rusland har det med at komme overens med sovjettidens forbrydelser mod andre nationer.”

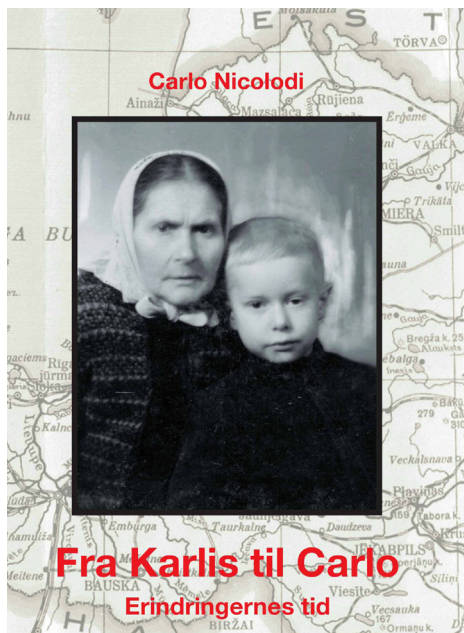
Per Nielsen: Den hemmelige protokol og de baltiske landes skæbne. 84 sider, ill., 150 kr. Forlaget Ravnerock

Den anden bog, som nu er genoptrykt, er Nathalie og Per Niensens oversættelse af Carlo Nicolodis erindringer fra sin barndom i Letland.

Da bogen udkom første gang i 2011 skrev Kristeligt Dagblads boganmelder Mads Rosendahl Thomsen følgende under overskriften Italien-Letland tur-retur.

”Fine erindringer om en barndom i Letland under Anden Verdenskrig: Bogen gengiver på fin vis barnets nogle gange troskyldige blik på de dramatiske begivenheder, krigen førte med sig, men som også sætter mørke spor i personligheden. Fly, der bomber, tyskere, der truer, og folk, der dør ved miner efter krigen: ”Man kan sige, at døden var blevet en naturlig del af dagligdagen, nærmest ligesom gøgens kukken i skoven. Der skulle gå mange år, før folk igen vænnede sig til freden og en tilværelse, hvor en mere human opfattelse af livet var normen.””

Carlo Nicolodi: Fra Karlis til Carlo. Erindringernes tid. Oversat af Nathalie og Per Nielsen. 96 sider. 150 kr. Forlaget Ravnerock.

Begge bøger er sørgeligt aktuelle set i lyset af situationen i Ukraine lige nu.

Som et kuriosum kan nævnes, at Carlo Nicolodis erindringer, der oprindeligt er skrevet på italiensk, i mellemtiden også er blevet oversat til tysk og udgivet på Forlaget Ravnerock: Carlo Nicolodi: Vom Kārlis zum Carlo. Zeit der Erinnerung. Oversat til tysk af Katharina Förs. 96 sider. 150 kr. Forlaget Ravnerock.

Bøgerne kan bestilles hos forlaget Ravnerock

www.ravnerockforlaget.dk

Faneoptog i København

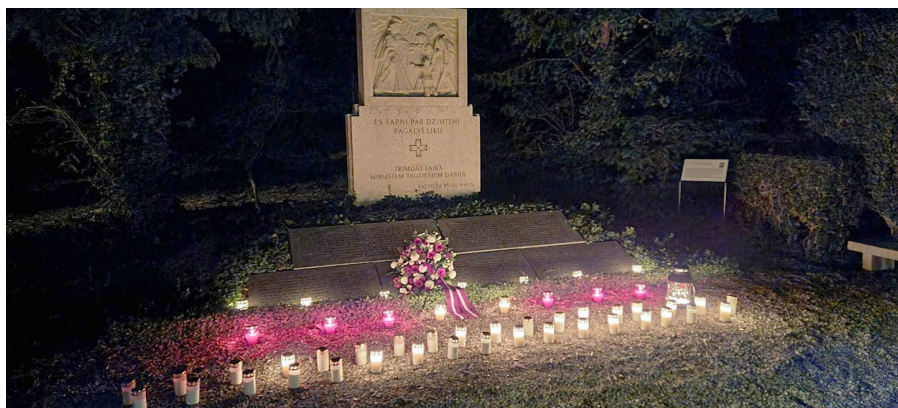
Tekst og foto af Dita Schultz

For mig, som lette, er alt kongeligt en kæmpe ære. Derfor var det for mig en kæmpe ære at være en del af Hendes Majestæt Dronning Margrethes 50 års regeringsjubilæum. Vi startede med at mødes på Rådhuspladsen, derfra gik vi i et lille optog gennem Strøget til Nytorv. Derefter var det lidt ventetid og vi øvede os på hvordan vi skulle holde flaget. Desværre så fandt vi ud af at det kongelige hus havde fået nye heste, som kunne blive bange for de flagerende flag, så vi blev beordret til at holde dem nede da de kom forbi. Man kunne høre optoget fra lang afstand, da garderusarnerne spillede musik undervejs. Det var et langt optog, med mange fine heste og flotte

uniformer. Dronningen vidste godt at vi ville stå med fanerne på højre side, derfor sad hun lidt mere mod os og kiggede på os. Vi fik vinket og der blev også vinket tilbage af Dronningen. Et større arrangerings arbejde var overstået på blot de få sekunder det tog for Dronningen at passere os i sin karet. Men det var virkelig dejligt og mange mennesker var mødt op for at hilse på Hendes Majestæt.

Letlands National dag den 18. nov.

Tekst og foto af Dita Schultz

Fejring af den 18. November.

Den 18. November blev fejret i år på Vestre Kirkegård ved det Lettiske Monument. Vi mødtes ved indgangen til kirkegården med fine lanterner og prøvede at tænde lysene til den lille gåtur til monumentet. Desværre blæste det så meget at det var umuligt at tænde lysene. Heldigvis var nogle af lanterner med LED lys og vi kunne derfor sagtens finde vejen til monumentet i mørket.

Det var et ret særligt og hyggeligt arrangement. Vi startede med den nationale sang Dievs svētī Latviju. Mørket dannede en ramme om os og som ambassadøren også sagde i sin tale, så er vi jo ret vant til mørke i November, men vi fylder det med lys til og for Letland.

Eventkomiteen havde sørget for varm te og kaffe, juice, balsams og pīrādziņi (baconhorn). Efter ambassadørens tale sang det lettiske kor i København en sang, vi kårede en vinder i lanterne konkurrencen og sluttede af med en fælles sang - Pūt Vējiņi. Det var et intimt, kærligt og dejligt arrangement.

Vi sluttede af lidt før kl 19, da kirkegården lukkede kl. 19, så alle kunne nå ud.

SangFestivalen fylder 150 år.

Den XXVII Lettiske Sange & XVII Danse Festival (herefter - Festivalen) finder sted fra den 30. juni til den 9. juli 2023 i Riga. Hovedfokus vil denne gang være 150 års sang-festival tradition. Det er planen, at op mod 40.000 deltagere skal deltage i festivalen, og besøgstallet vil overstige en halv million. I løbet af festlighederne vil der blive afholdt mere end 60 arrangementer og koncerter, hvor mindst en tredjedel er med adgangsbilletter.

Begivenhederne vil blive afholdt mange steder i Riga - Mežaparka-scenen Sidraba Birzs (Sølv Lunden), Daugava-stadion, Arena Riga, Ķīpsala-hallen, det lettiske samfundshus, Viestura og Vērmanes-haven, Riga russiske teater, Letlands Nationalopera, Letlands Universitet, Riga Dome, ”Hanza-plattformen” og i flere kirker.

Har du ikke mulighed for at besøge Riga under festivalen, kan du glæde dig til koncerten med Københavns lettisk kor In corde meo den 27. maj. De planlægger at afholde en koncert med sangene fra festivalen. Mere information følger per mail og i vores næste blad.

Anda Dyrlund

Nyheder fra LIAA og LSM

Den lettiske pendant til “filmstriben”: filmas.lv

National Film centers (NKC) portal filmas.lv som hovedsagelig indeholder ældre lettiske klassiske film har i år tilføjet en del film fra det 20. århundrede. De er alle gratis tilgængelig over hele verden. De findes med undertekster på forskellige sprog. I øjeblikket er 30 film tilgængelige – 18 spillefilm, seks dokumentarer og seks animationer. Fem spillefilm er for nylig blevet tilføjet til samlingen:

Pie bagātās kundzes (1969),

Puika (1977),

Limuzīns Jāņu nakts krāsā (1981),

Akmeņainais ceļš (1983) og

Dzīvīte (1989).

Der er også tilføjet tre dokumentarer og tre animationer:

I listen med dokumentarfilm:

Krasts (1963) om en fiskerlandsby,

Mūzs (1972), der fortæller biografien om en sovjetisk kolkhoz-formand Edgars Kauliņš, og Saruna ar karalieni (1980)

– en historie om den legendariske lettiske skuespillerinde Vija Artmane.

Udvalget af animationer er blevet suppleret med

Tīģeris Nau-Nau (1967),

Zelta sietiņš (1975) og

Kabata (1983).

Det komplette filmudvalg er tilgængeligt på den engelske version af filmas.lv.

Nogle af de ældste med titler groft oversat til dansk:

Lacplesis 1930

Sumpvaderen

1866 Fire hvide

skjorter 1967

Da regnen og

vinden banker

på vinduet 1967

Min velhavende

elskerinde 1969

Cepelis 1972

Æble i floden

1974 Min use-

riøse ven 1975

Motorcykel

sommer 1975

Søsonate 1976

Redundant 1976

Drengen 1977

En limousine i

farven midsum-

mes night 1981

Kvinder mod sovjetregimet udstiller på KGB-museet

Den 5. december afsløres en udstilling dedikeret til de politisk undertrykte kvinder i det sovjetiske regime, "Rožu iela" (Roserne Gade) på KGB-museet ('hjørnehuset'), Brīvības Street 61.

Udstillingen vil fokusere på kvinder som gav deres liv til modstandsbevægelsen i Letland og afsonede en dom.

Kurator for udstillingen er historikeren Viktorija Piven, en flygtning fra Ukraine, som i øjeblikket arbejder på det lettiske besættelsesmuseum.

Under den sovjetiske besættelse blev kvinder fanget i hjørnehuset og holdt i en separat isoleret gang kaldet "Street of Roses" i lokal jargon. Udstillingen, der er arrangeret af det lettiske besættelsesmuseum, fortæller historien om det sovjetiske regimes ødelagte skæbner, liv og forventninger til disse kvinder.

Besøgende vil også kunne se de fængslede kvinders genstande, lytte til anklagerne og dommene, og gøre sig bekendt med de originale dokumenter fra 1941. Udstillingen vil være tilgængelig for offentligheden fra den 6. december, hver dag fra 10:30 til 17:30.

Mere end 120 monumenter, der glorificerer besættelsesregimet, er blevet demonteret i Letland

Alle 69 genstande, der er opført i ministerkabinetets oversigt over genstande, der glorificerer de sovjetiske og nazistiske regimer, er blevet demonteret, og på initiativ af de lokale myndigheder er yderligere 55 genstande af lignende karakter også blevet fjernet.

Kilde: Leta

11 steder at besøge i Letland for videnskabs- og teknologientusiaster

En videnskabs- og tech-tema tur gennem Letland giver indsigt i landets fortid, nutid og fremtid. Flere museer og attraktioner taler om videnskabshistorie, innovation og teknologiske fremskridt i Letland, mens nyere tilføjelser fremmer interes-

sen for at studere videnskab, teknologi, teknik og matematik (STEM) og skabe en karriere inden for området.

Labs of Latvia foreslår 11 steder til at begynde med, som falder ind under tre brede kategorier: videnskab, industriel arv og medicin.

Videnskab med tema

Vizium

Et [Specialbygget videnskabscenter](#) der skal opmuntre den næste generation af STEM-fagfolk. Centret i byen Ventspils huser over 80 interaktive udstillinger, laboratorier, klasseværelser, konferencelokaler og workshops og er vært for videnskabsshows.

Baldone observatorium

[Baldone observatorium](#) er hjemsted for det største Schmidt teleskop i Baltikum, og som også er det 12. største i verden. Officielt det astrofysiske observatorium for Institut for Astrofysik ved Letlands Universitet, det er primært en forskningsinstitution, som også tilbyder ture, eksperimenter og workshops til den bredere offentlighed. Gemt i skoven nær den tidligere ferieby Baldone undgår observatoriet lys- og støjforurening.

I 2011 opdagede forskere, der arbejdede på observatoriet, asteroiden 274084 Baldone.

Technoanna kælder. Børns videnskabscenter

[Et af de mindste videnskabscentre i verden](#) pakker meget ind i sit kompakte kælderrum. Dens finurlige samling har til formål at inspi-

rere besøgendes nysgerrighed og kreativitet. Mange af udstillingerne tilskynder til praktisk involvering for brugerne til at lære ved at gøre noget og eksperimentere.

Tema: Industriel arv

Jernbane og damp

Det uddannelsesmæssige og interaktive center [Jernbane og damp](#) har til huse i en gammel stationsbygning i byen Gulbene. Centrets 30 interaktive udstillinger, der er designet til at være interessante for både børn og voksne, giver indsigt i jernbaneindustriens historie og fremtidige tendenser. Besøgende kan lære, hvordan en dieselmotor fungerer, prøve kræfter med at køre tog og træne deres hjerner med opgaver som lastning af gods.

Gulbene Station ligger i den ene ende af Baltikums eneste smalsporede jernbane, der stadig kører rutekørsel. En togtur er en måde at fortsætte dagen på.

Alūksne Bānītis Station (Alūksne bānīš station)

I den anden ende af linjen, i Alūksne Stationsbygning, er et [Museum dedikeret til historien og betydningen af den smalsporede jernbane](#) i lokalområdet. Gennem overbevisende videoer, interviews og fotos fortæller det om, hvordan jernbanen har formet og påvirket beboernes liv.

Daugavpils blykuglefabrik

Den eneste [ammunitionsfabrik i Baltikum](#), som åbner sine døre for besøgende. Det er stedet for det ældste kugletårn i Europa, som fortsat er i aktivitet i dag. Her bliver smeltet bly til kugler. Et besøg afdækker fabrikkens historie, og hvordan ammunition til sport og jagt fremstilles. Guider leder ture for at undgå farlige uheld.

Kerbedzs-udstillingen.

En udstilling på Lūznava Manor om tekniske ideer. Dedikeret til Stanislavs Kerbedzs, en adelsmand fra det 19. århundrede, ingeniør og professor, hvis familie engang ejede [Lūznava Herregård](#) hvor udstillingen har til huse. Opdelt i tre dele fortæller den interaktive udstilling om Kerbedzs 'tekniske resultater rundt om i Europa, de tidlige dage med at bygge tunneler og jernbaner og fysikkens love.

Tørv jernbane

Den [smalsporede jernbane](#) forbandt engang Baloži tørvefabrik med de nærliggende tørvemarken. I 2013 grundlagde en gruppe entusiaster et selskab til bevarelse af den dengang forladte og næsten nedlagte jernbane. Nu har de frivillige restaureret en del af jernbanen og kørt arrangementer for at videreudvikle infrastrukturen. Jernbanen er ikke åben hver dag og kan kun besøges efter forudgående aftale.

Aldaris Bryggeri og Øl Museum

På den oprindelige grund med det historiske Aldaris bryggerikompleks, gør et [museum](#) det muligt at opleve en del af produktionsprocessen.

Tema: Medicinens verden

RSU Anatomi Museum

Genåbnet i 2021 efter en total revision.

[Museet](#) introducerer historiske genstande i et moderne lys. Rygraden i udstillingen er Letlands første anatomiundervisningssamling, der dateres tilbage til 1920'erne og 1930'erne

Pauls Stradiņš Medicin Historie Museum

En af de tre største [Medicinsk historie museer](#) i verden!

Grundlægger Pauls Stradiņš er en æret lettisk kirurg og onkolog, der begyndte at udvikle sin idé til museet i 1930'erne og fandt inspiration i samlingen af den skotske kirurg John Hunter på British Museum. Populære højdepunkter omfatter middelalderens historie om medicin og samlingen af tandlægestole gennem tiderne.

Se [websted for den industrielle arv for turisme i Letland](#) og

Estland, en stor ressource til ens rejse gennem Letland. Følg også Labs of Latvia for nyheder om det kommende [Cesis Space Uddannelsescenter](#).

Kilde: Lelde Benke LSM.lv

Den danske udenrigsminister Jeppe Kofod besøgte Letland.

7. og 8. september besøgte den danske udenrigsminister Jeppe Kofod Letland. Hovedtemaer i diskussionen: sikkerhed i Europa og tættere samarbejde i NATO og EU. 8. september besøgte udenrigsministeren Adazi-basen for at mødes med soldaterne fra det danske kontingent, der er udsendt der.

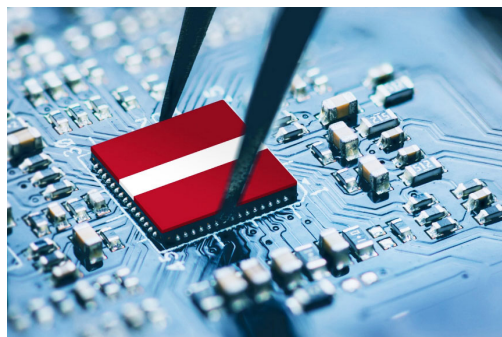
7.000 letter vendte hjem fra udlandet sidste år

I 2021 kom næsten syv tusinde tilbagevendende migranter eller 'remigranter' tilbage til Letland fra udlandet, ifølge friske data fra det centrale statistiske kontor.

LSM.lv

Halvlederfremstilling i Letland i fremtiden?

Der er indgået en aftale, som styrker en forpligtelse blandt 12 partnere til at udvikle halvlederproduktion i Letland og dermed

øge EU's uafhængighed af andre globale chipproducenter.

Notatet består af tre nøglekomponenter; udvikling af mikrochip-økosystemet, udvikling af uddannelses- og forskningskapaciteter og fremme af udviklings- og produktionskapaciteter gennem

hele halvlederforsyningskæden.

Aftalepartnerne omfatter; Riga Tekniske Universitet, Letlands Universitet, Letlands Universitet - Institut for Matematik og Datalogi, Letlands Universitet - Institut for Faststoffysik, LMT, Mikrotik, Tet, Letlands elektroniske kommunikationskontor, Liepaja Special Economic Zone, Konføderationen af lettiske arbejdsgivere, Republikken Letlands økonomiministerium og Republikken Letlands undervisnings- og videnskabsministerium.

Det lettiske halvlederfremstillingsmemorandum er en direkte afspejling af ønsket om at reducere afhængigheden af asiatisk fremstillede chips og bringe værditilvækstindustrier ind i Europa.

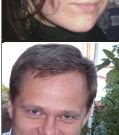
Den rekonstruerede Rīga-cirkusarena åbnede i december.

Den første arbejdsrunde er gennemført, dens hovedopgave var at forbedre bygningens energimæssige tilstand. Bygningsintegrationen i bymiljøet er også blevet forbedret under genopbygningsprocessen.

Projektet for genopbygning af cirkusbygningen lægger op til yderligere arbejde i fremtiden. Fra midten af december vil arenaen være klar til at være åben for besøgende,

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk Kongstedvej 12 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz Vestervej 4 4621 Gadstrup Eventkoordinator, Web supporter.	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Holger Pyndt Degnemose Alle 41 2700 Brønshøj Næstformand	holger.pyndt@gmail.com mobil 23633025
	Anda Dyrland-Parbst Horserød byvej 3 3000 Helsingør Kasserer og Webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring Frederik VI's Allé 6, 1th 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	300 kr.
Husstande	400 kr.
Unge under 26 og pensionister	250 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø

Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Inga Skujina

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør: Flemming Stender

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Simon Drewsen Holmberg.

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrland-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2023

Søndag 23-4 kl. 14 Indkaldelse til Generalforsamling i Foreningen Danmark-Letland søndag den 23. april 2023 i KILDEN i Brøndbyøster, Nygårdsplads 31. Se side 15.

”kulturhuset” en ruin som er nabo til Rite Højskole

Ambassadør Inga Skujina holder tale ved Det lettiske Monument på Vestre Kirkegård på Letlands Nationaldag den 18. nov.